

Idéburen innovation - återerövring av ett begrepp 22/11–17, ABF-huset, Stockholm

I detta seminarium diskuteras den idéburna sektorns innovationer och innovationskraft, och huruvida sektorn kan återerövrta begreppet innovation som idag förknippas främst med näringslivet och teknik. Medverkande är bland annat Malin Lindberg, biträdande professor vid Luleå tekniska universitet, vars studier visar att mycket av den forskning som tidigare gjorts inom innovationsområdet inte utgår från civilsamhällets erfarenheter. Hon menar också att det är fullt möjligt att beskriva och förstå idéburen innovation, samtidigt som samhället efterfrågar innovativa lösningar där civilsamhällets betydelse understryks.

Malin Lindberg, biträdande professor vid Luleå tekniska universitet, har tillsammans med Cecilia Nahnfeldt, forskningschef vid Svenska kyrkan, skrivit boken "Idéburen innovation: nyskapande lösningar på organisatoriska och samhälleliga behov". De har undersökt begreppet idéburen innovation och hur civilsamhällets möjligheter att jobba med innovation kan stärkas på dess egna villkor.

Civilsamhället har en lång tradition av att utveckla innovationer, och varje nybildad organisation är i sig en innovation eftersom den fyller en funktion som tidigare inte funnits, menar Malin. Vad gäller nytänkande produkter, tjänster och verksamheter finns det också en rad exempel från den idéburna sektorn, till exempel apotek, bibliotek och vårdhundar.

Begreppet innovation förknippas dock främst med tekniska produkter. Det ursprungliga begreppet hade mer med organisatorisk, samhällelig omvandling att göra, och kopplades till bland annat trossamfund och folkrörelser, enligt Malins och Cecilias studie. Det är först på senare decennier som det blivit industriellt förknippat.

Mycket av den forskning som gjorts om innovation, de resurser och offentliga medel som läggs på innovationsutveckling, har inte den idéburna sektorn tagit del av. Metodutveckling inom innovation bygger heller sällan på civilsamhällets erfarenheter och behov, vilket är ett demokratiskt problem enligt Malin.

Malin berättar om projektet Idéburen innovation i samhällsutmaningarnas spår som syftar till att både internt synliggöra och stärka sektorns utvecklingskraft, men även att externt kommunicera det till aktörer som inte annars intresserar sig för civila samhällets innovativa bidrag. Inom projektet har det genomförts en enkät bland Sveriges alla större organisationer, fallstudier av ett tiotal exempel på innovationer och en sammanställning av tidigare forskning i Sverige och internationellt.

Det fanns behov att se hur idéburna organisationer utvecklar nya lösningar, för både organisatoriska och samhälleliga behov, menar hon. Projektets avsikt är också att öka kunskapen om förnyelseprocesser som bygger på idéburna drivkrafter, arbetssätt och organiseringsätt, oavsett vilken sorts organisationer som detta sker inom. Forskarteamet har studerat hur civilsamhällets grundläggande kännetecken, exempelvis ideellt engagemang, påverkar innovation i denna sektor.

Projektets resultat bidrar med en sammanhållen förståelse för idéburen innovation genom att kombinera olika teoretiska och praktiska perspektiv. Innovationsteori är en av de teoretiska ingångar som använts och som kan bidra med förståelse av vad innovation är och hur det utvecklas. Malin nämner att alla nya lösningar och företeelser kan analyseras utifrån en sorts innovationsskala, med olika grad av nytänkande i formen på de lösningar som skapas, eller i införandet av något i nya sammanhang. En innovation kan vara helt ny för världen, för en viss organisation eller för en viss målgrupp, eller en ny kombination.

De flesta innovationer bygger på en nytänkande kombination av redan existerande komponenter, menar Malin. Själva processen för att utveckla innovationer kan också vara innovativ, det vill säga hur behov identifieras, hur idéer utvecklas, testas, implementeras och sprids.

Projektets resultat visar att det finns en förväntad innovationskraft i idéburen sektor, bland annat för att den uppfattas vara fristående från stat och näringsliv. Enligt den enkät som genomförts bland Sveriges större organisationer tycker två tredjedelar att de utvecklat nytänkande verksamheter, metoder, tjänster eller annat under de senaste fem åren. Sektorn ser sig därmed själv som rätt innovativ, konstaterar Malin.

De områden som organisationerna enligt enkäten har utvecklat nya lösningar inom är främst integration, men även demokrati, hälsa, folkbildning, idrott, kultur, och annat. Motiven för detta är både externa, exempelvis arbetslöshet och barnfattigdom, och interna, exempelvis behov av nya medlemmar, volontärer och personal.

De främsta formerna för idéburen innovation är samarbeten, nya metoder, organiseringsätt och ekonomiska lösningar. Tekniska produkter och tjänster är mindre vanligt, även om det förekommer, enligt projektets resultat. Det bidrar till att utvidga förståelsen av innovation och väcker frågan om vilka sorters innovationer som kan och ska finansieras genom de offentliga medel som delas ut inom området, menar hon.

De tre huvudsakliga ingredienser som identifierats i idéburen innovation utgår från det idéburna ramverk som inkluderar bland annat idéburna värderingar och demokratiska organisationsformer. Den första ingrediensen handlar om hur interna och externa utvecklingsbehov uppmärksammas utifrån idéburna drivkrafter. Den andra handlar om hur lösningar utvecklas för dessa behov utifrån idéburna arbetsätt och organiseringsätt, exempelvis genom att aktivt involvera de grupper som innovationen ska gynna. Den tredje omfattar en idéburen strävan efter värdeskapande både för individer, organisationer och samhället.

Avslutningsvis menar Malin att det finns en potential för den idéburna sektorn att återerövra begreppet innovation. Det är fullt möjligt att beskriva och förstå den idéburna sektorns förnyelseprocesser i termer av innovation. Detta överensstämmer också med samhällets ökande efterfrågan på innovativa lösningar inom civilsamhället. Samtidigt återstår en omfattande omfördelning av status, resurser och tolkningsföreträde på innovationsområdet för att civilsamhället ska kunna använda innovationsbegreppet på sina egna villkor.

Jens, Landstingsråd på Stockholms län tycker att sammanställningen var bra, och tar upp några punkter som han tycker saknas. Han funderar till exempel över om många projekt görs just för att det finns stödformer för de projekten.

Han tar upp ideella sektorns roll som den räddande handen i välfärden, och menar att det behövs ett långsiktighetstänk. Om idéburna organisationer förutsätts lösa direkta krissituationer eller stora samhällsutmaningar, och inte vara med och tänka på helheten kommer de att begå stora misstag, menar Jens. Han tar upp kommunerna vars stöd går till främst barn och ungdomar som ett exempel, och menar att barn och unga kan även må dåligt om föräldrarna mår dåligt, och forskning visar att ett barns möjligheter till att lyckas i skolan har stor grund i hur hemmet fungerar.

Utförandet av välfärdstjänster har vidare också lett till ett marknadstänk som gör att de tjänster som skapas värderas av någon annan och inte av organisationerna. Vem som värderar vem är en problematik som också går djupare, enligt Jens. Är organisationerna beredda att stärka människors egenmakt så långt det går och i den processen titta på makthierarkier i den egna organisationen, undrar han. Han tycker också att det är värt att fundera över hur långt organisationer är beredda att ge till varandra. Även om de gläds av samarbete, konkurrerar ideella organisationer många gånger mot varandra, menar Jens.

Ayda Moayedzadeh, integrationsstrateg på Svenska kyrkan, lyfter vikten av den idéburna sektorns roll i att utveckla människan. Idéburen innovation är ett nytt sätt att prata om något som civilsamhället alltid har satsat på – människan. Idéburna organisationer borde fokusera på människan. Utvecklingen av människan är viktigt för samhällstillväxten, menar hon.

Samhällstillväxten utgår av en god social sammanhållning som består av fyra grundprinciper om hopp för framtiden hos individen, samt social, politisk och ekonomisk delaktighet. Forskning visar att god social sammanhållning leder till ekonomiskt tillväxt, menar Ayda. Därmed bidrar även idéburna sektorn till den ekonomiska tillväxten när den satsar på människans tillväxt, avslutar hon.

Av Aynur Isayeva